

Commentaar wijziging wet bovenbouw havo/vwo

VOORAFGAAND

In dit commentaar op de Wijziging van de Wet op het voortgezet onderwijs en de Wet voortgezet onderwijs BES maken wij een onderscheid tussen het voornemen van demissionair minister Van Bijsterveldt het vak culturele en kunstzinnige vorming (CKV) af te schaffen en de gevolgen daarvan voor de culturele vorming van leerlingen én het voornemen wiskunde toe te voegen aan het profieldeel van C&M en de gevolgen daarvan voor het kunstvak in dat profiel. Alvorens onze kritiek nader uit te werken, vatten we de doelen en de beoogde effecten van het wetsvoorstel nog eens kort samen. Het gaat het ministerie met dit voorstel wetswijziging bovenbouw havo-vwo om:

1. 'meer ruimte en focus te creëren' voor de kernvakken in alle profielen van de tweede fase van havo en vwo ter verbetering van de aansluiting bij vervolgopleidingen (HBO en Universiteit), p.5 Memorie van Toelichting;
2. (een vorm van) wiskunde verplicht te stellen voor alle leerlingen in het profiel C&M om meer richting te geven aan dit profiel, p.5- Memorie van Toelichting;
3. Het vak culturele en kunstzinnige vorming op een andere manier te positioneren en daarmee een kwaliteitsimpuls te geven aan het aanbod (cultuuronderwijs), p.5 Memorie van Toelichting.

AFSCHAFFING VAN HET VERPLICHT VAK CKV IN DE TWEEDE FASE EN DE GEVOLGEN

De eerste vraag die zich aandient is wat precies *een andere positionering van het vak culturele en kunstzinnige vorming* inhoudt.

Concreet betekent het dat CKV als vak wordt afgeschaft en dat in plaats daarvan (--) *het bevoegd gezag van een school zorg moet dragen dat leerlingen van havo en vwo op structurele en herkenbare wijze kennis hebben van en kennis maken met kunst en cultuur. Hierbij wordt rekening gehouden met de doorlopende leerlijn vanuit de onderbouw en de mogelijkheden van de school* (p.12 Memorie van Toelichting). Dit wordt in de Memorie van Toelichting een *zorgplicht* genoemd.

Als we deze weinig uitgewerkte omschrijving onder de loep nemen, komen we tot de volgende kanttekeningen.

- Nergens in de omschrijving wordt gewag gemaakt van voor alle (!) scholen en leerlingen geldende kwaliteitsomschrijvingen voor het vak CKV. Het wordt kennelijk niet nodig geacht om, zoals in andere vakken, tot een begrenzing van het vak of tot daarvoor geldende eisen en eindtermen te komen.

Dit is des te opmerkelijk omdat in het recent uitgebrachte Advies van de Onderwijsraad & Raad voor Cultuur *Cultuureducatie: leren, creëren, inspireren!*, juni 2012) de volgende passage te vinden is (p. 14) waarin geconstateerd wordt dat door een te vrijblijvende omschrijving, zonder duidelijk te zijn over wat de leerling moet kennen en kunnen, het vak kunst en cultuur niet of nauwelijks serieus genomen wordt.

(--) *In Nederland hebben scholen veel ruimte om zelf inhoud en vorm te geven aan cultuureducatie. De kerndoelen geven hierbij richting. De raden onderschrijven het belang van deze vrijheid. Bij scholen is sprake van een unieke omgeving met cultureel aanbod waarvan gebruik gemaakt kan worden in het onderwijs. (--) De raden constateren tegelijkertijd dat de kerndoelen scholen weinig houvast bieden om onderwijs in kunst en cultuur vorm te geven. Omdat kerndoelen aanbodgericht zijn, doen ze geen uitspraken over wat leerlingen uiteindelijk moeten kennen en kunnen.*

- Aansluitend op voorgaande constatering wekt het ook bevreemding dat het wetsvoorstel volledig voorbij gaat aan de aanbevelingen in het advies van de Verkenningcommissie kunstvakken (*De kunst van het nieuwe*, maart 2012). In dit advies wordt namelijk precies het tegendeel geadviseerd, met het doel tot kwaliteitsverbetering te komen van het vak CKV en dit beter en sterker te positioneren in het onderwijs. Er wordt een kerncurriculum met een duidelijke stofomschrijving bepleit en een steviger kennisbasis (p. 26).
De vraag rijst dan wat de waarde van het advies van een commissie is, die door de minister zelf is ingesteld en waar door haar nog geen reactie op gegeven is. Temeer omdat in de wetswijziging voor de vakken Latijnse taal en cultuur en Griekse taal en cultuur wel gebruik gemaakt is van het advies van de Verkenningcommissie klassieke talen (p. 6 wetswijziging). Bovendien wordt het vak Klassieke culturele vorming opgenomen in de voornoemde vakken Latijnse taal en cultuur en Griekse taal en cultuur. Kennelijk wordt hier wel een duidelijk omschreven vakinhoud gehandhaafd.
- Door de afschaffing van het vak CKV en het niet stellen van algemeen geldende eisen zegt men een kwaliteitsimpuls te geven aan de culturele vorming. Het zou meer ruimte bieden voor een 'schooleigen' invulling van de culturele vorming dan nu met het verplichte vak CKV het geval is. Maar, kunnen we dan niet beter alle verplichte vakken afschaffen? Dat geeft nog eens een kwaliteitsimpuls, want we bieden immers dan de school nog meer ruimte voor eigen invullingen.
 - Het is denkbaar dat de *herkenbare wijze* waarop men dat doet en *de mogelijkheden van de school* verband houden met de eerder in het stuk genoemde *schooleigen invulling van het vak*, die zou kunnen ontstaan door het vak CKV af te schaffen (p. 7).
Deze vage omschrijvingen vragen ook om meer toelichting. Hoeveel vrijheid is een school gegeven bij de invulling? Kunnen ('schooleigen') religieuze, politieke of financiële argumenten mede bepalend worden voor de invulling van het vak? Hoe wordt de kwaliteit van wat men aanbiedt gegarandeerd? Hoe garandeer je dat juist leerlingen die niet van huis uit met kunst en cultuur in aanraking komen, op structurele wijze hiermee kennis kunnen maken, als een school weinig interesse zou hebben voor kunst en cultuur?
 - Het woord structureel verwijst vermoedelijk naar de doorlopende leerlijn vanuit de onderbouw die zo belangrijk wordt gevonden. Echter, als niet duidelijk wordt gemaakt wat structureel inhoudt, is het ook lastig, zo niet onmogelijk, dit aan te laten sluiten bij een veronderstelde doorlopende leerlijn.

TOT SLOT VOOR CKV

Bij de nieuwe voorstellen die gedaan worden over positionering van de culturele vorming wordt steeds de nadruk gelegd op de ruimte die voor scholen gecreëerd wordt om op eigen wijze vorm te geven aan dit vak. Er wordt geopperd dat het vak ondergebracht kan worden bij vakken als Nederlands, moderne vreemde talen en/of geschiedenis. Dit is echter tegengesteld aan de doelen van deze wetswijziging, namelijk om meer ruimte en aandacht te besteden aan de kernvakken. Nederlands en Engels zijn kernvakken. Je ontnemt deze zo de extra ruimte en aandacht voor hun programma als je er (wéér) een andere taak (*op structurele en herkenbare wijze kennis hebben van en kennis maken met kunst en cultuur*) aan toevoegt.

Ook is het niet ondenkbaar dat in deze vakken de nieuwe taak op eenzijdige manier zal worden ingevuld, in plaats van breed. Wat te doen met de expertise die in de loop van de jaren, met vallen en opstaan, is opgebouwd door docenten uit de kunstvakken? Bovendien zal dit tot banenverlies leiden van veel van deze docenten. Dit argument blijft door de minister onderbelicht.

Een ander voorstel is het vak op te nemen in de vrije ruimte. Maar voor de kernvakken (wiskunde, Engels en Nederlands) zal het aantal studielasturen groter worden, dat is immers een van de doelen

van het wetsvoorstel. Dat heeft tot gevolg dat de extra uren - die vrijkomen door ANW en CKV af te schaffen in het vrije deel - vergeven zullen zijn. In de vrije ruimte gaat het wel heel druk worden, als je leest welke andere (deel)vakken daarin opgenomen kunnen worden (van kernvakken tot profielvakken). Hoe vrij blijft die vrije ruimte voor de leerling?

DE GEVOLGEN VOOR HET KUNSTVAK IN HET PROFIEL C&M

Een ander direct gevolg van het wetsvoorstel voor de kunstvakken is de invloed van de verplichting voor de scholen het vak wiskunde als profielvak op te nemen in het profiel C&M (Havo). De huidige situatie is dat er twee verplichte profielvakken (geschiedenis en een van de moderne vreemde talen) zijn, een profielkeuzevak cultuur en een profielkeuzevak maatschappij.

Met wiskunde erbij is er in de toekomst sprake van *drie* verplichte profielvakken (wiskunde, een van de moderne vreemde talen en geschiedenis) en een profielkeuzevak cultuur OF een profielkeuzevak maatschappij. De keuze voor een kunstvak zal hierdoor beperkter worden. Leidde een vorige wijziging (2007) in het profiel er al toe dat het kunstvak niet meer verplicht werd in C&M maar een keuzevak, nu wordt het zelfs een keuze van een keuze(vak).

CONCLUSIE VAN DIT ALES

Onze conclusie is dat door deze wetwijzigingen en de hier boven beschreven gevolgen voor kunst- en cultuurvakken in het voortgezet onderwijs de positionering van kunst en cultuur in het onderwijs steeds smaller wordt. Van kunst en cultuur in het onderwijs wordt een randfenomeen gemaakt. De ronkende woorden 'kwaliteitsverbetering' door 'vrijheid voor het schooleigene' zijn nietszeggend en misleidend.

Kunst en cultuur in het onderwijs worden niet vrij maar vogelvrij!

Bernadet Dister

Docentenopleiding BKV HKU

Marjo van Hoorn

Senior Onderzoek en Monitoring Cultuurnetwerk Nederland